

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
Національний університет цивільного захисту України
Навчально-науковий інститут цивільного захисту
Кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін

ВІСНИК

ГУМАНІТАРНОГО НАУКОВОГО
ТОВАРИСТВА: НАУКОВІ ПРАЦІ

ВИПУСК 26

ЧЕРКАСИ – 2026

Міністерство освіти і науки України
Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Національний університет цивільного захисту України
Академія праці, соціальних відносин і туризму
Військова академія, м. Одеса
КЗЗСО «Гімназія №29 Хмельницької міської ради»
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
Дніпровський державний технічний університет
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Західноукраїнський національний університет
Інститут соціології НАН України
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Київський національний університет культури і мистецтв
Конгрес літераторів України, м. Львів
Криворізький навчально-науковий інститут
Львівський національний університет імені Івана Франка
Національного університету «Одеська юридична академія»
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
Національний транспортний університет
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»
КЗВО «Рівненська медична академія»
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова
Український центр культурних досліджень
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
«Фаховий коледж нафтогазових технологій, інженерії та інфраструктури сервісу»
Одеського національного технологічного університету
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Хмельницький національний університет
Центр життєстійкості «Refectio», м. Черкаси
Черкаська міська рада
Черкаський фаховий коледж харчових технологій та бізнесу
Fire University, Warsaw, Republic of Poland
Independent Public Health Care Facility of the Ministry of the Interior and Administration
in Gdańsk, Gdańsk, Poland
KIPP Austin Collegiate, Austin, TX 78754, USA
Sárospatak Reformed College, Sárospatak, Hungary
University Clinical Centre in Gdańsk, Gdańsk, Poland

**ВІСНИК ГУМАНІТАРНОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА:
НАУКОВІ ПРАЦІ.
ВИПУСК 26**

Черкаси
2026

УДК 009
В53

Рецензенти:

Гуржій О. І., доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, Інститут історії України НАН України;
Лазуренко В. М., доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, Черкаський державний технологічний університет;
Тютюнник О. М., доктор філологічних наук, професор, Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

Головні редактори:

Чубіна Т. Д. – доктор історичних наук, професор;
Grabowska-Lepczak I. – dr hab (Республіка Польща).

Відповідальний секретар:

Кришталь А. О. – кандидат педагогічних наук, доцент.

Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці. Випуск 26. – В53 Черкаси: НУЦЗ України, 2026. 700 с.

Збірник наукових праць «Вісник гуманітарного наукового товариства» є періодичним науковим виданням, що висвітлює актуальні питання гуманітарної безпеки та розвитку суспільства в умовах динамічних змін ХХІ століття. Видання акумулює науковий доробок з історії України, психології, педагогіки та державного управління, інтегруючи досвід подій російсько-української війни.

Пріоритетом Вісника є публікація досліджень, що сприяють формуванню національної ідентичності та професійної етики фахівців служби цивільного захисту. Видання адресоване науковій спільноті, практикам, здобувачам вищої освіти та широкому колу читачів, зацікавлених у розвитку гуманітарної думки.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 9 від 27 березня 2026 року)*

*Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому доступі
комісією з питань роботи із службовою інформацією в
Національному університеті цивільного захисту України
(протокол № 4 від 14 квітня 2026 року)*

<i>Аліна КРИШТАЛЬ, Ірина ВЛАСЕНКО</i> МЕДИТАЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ В УМОВАХ ПРОЛОНГОВАНОГО СТРЕСУ	471
<i>Людмила ЛАЗОРЕНКО, Валентина ПОДЛЕСНА</i> УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	480
<i>Андрій ЛИТВИН</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ З ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ В УКРАЇНІ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	488
<i>Ольга МАЛЬЦЕВА</i> СОЦІОГУМАНІТАРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПРОЄКТУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 10 «СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ».....	496
<i>Софія МЕЛЬНИЧЕНКО</i> ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СТАТИСТИЧНИЙ ТА АНАЛІТИЧНИЙ ВИМІР.....	508
<i>Надія ПЕНЬКОВСЬКА</i> ФІЛОСОФІЯ ЯК МЕТАНАУКА ТА КРИЗА СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ГЛОБАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ І УКРАЇНСЬКІ ОСВІТНІ РЕФОРМИ.....	517
<i>Валентина ПОДЛЕСНА, Людмила ЛАЗОРЕНКО</i> КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПЕРСОНАЛУ ДСНС УКРАЇНИ ІЗ ЦИВІЛЬНИМ НАСЕЛЕННЯМ У ПУНКТАХ НЕЗЛАМНОСТІ (ЗИМА 2026 РОКУ).....	526
<i>Ольга РИЖЧЕНКО</i> РОЛЬ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ ДСНС УКРАЇНИ.....	535
<i>Валентина СПІВАЧУК, Світлана БІЛЕНЬКА, Оксана МАЗУРКЕВИЧ</i> СУЧАСНИЙ УРОК: ПРОБЛЕМИ, ПОШУКИ, ЗНАХІДКИ, ПЕРСПЕКТИВИ	543
<i>Ольга ТИЩЕНКО</i> ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	551
<i>Олена ТУПКО, Ірина БУЖИНА</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	559
<i>Віталій УНДІР, Роман ШУСТИК, Руслана КОНОЩУК</i> ЦИФРОВИЙ ЕТИКЕТ ЯК СКЛАДОВА КУЛЬТУРИ ОНЛАЙН-ОСВІТИ	566

УДК 159.9:316.77:351.86

Валентина ПОДЛЕСНА,
ORCID: 0009-0002-1147-3471

Людмила ЛАЗОРЕНКО,
ORCID: 0009-0006-0076-2920

*Національний університет цивільного захисту України,
м. Черкаси, Україна*

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПЕРСОНАЛУ ДСНС УКРАЇНИ ІЗ ЦИВІЛЬНИМ НАСЕЛЕННЯМ У ПУНКТАХ НЕЗЛАМНОСТІ (ЗИМА 2026 РОКУ)

У статті досліджено трансформацію професійної діяльності фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) в умовах тривалої енергетичної кризи, спричиненої цілеспрямованими атаками РФ на критичну інфраструктуру. На прикладі функціонування пунктів незламності під час складної зими 2026 року проаналізовано зміну ролі рятувальника: від виконавця суто технічних операцій до комунікатора, медіатора та фахівця з надання психологічної підтримки. Досліджено основні комунікативні завдання працівників ДСНС у кризових умовах, серед яких інформаційно-роз'яснювальна робота, стабілізація емоційного стану громадян, запобігання конфліктам та взаємодія з вразливими категоріями населення. Обґрунтовано нагальну потребу в модернізації системи профільної освіти майбутніх фахівців цивільного захисту. Доведено, що практичне відпрацювання навичок кризової комунікації є критично необхідними для формування високого рівня комунікативної компетентності рятувальників.

Ключові слова: енергетична криза, пункти незламності, ДСНС, кризова комунікація, комунікативна компетентність, професійна підготовка фахівців цивільного захисту.

Valentyna PODLESNA,
ORCID: 0009-0002-1147-3471

Liudmyla LAZORENKO,
ORCID: 0009-0006-0076-2920

*National University of Civil Protection of Ukraine,
Cherkasy, Ukraine*

COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A KEY TO SUCCESSFUL INTERACTION BETWEEN SESU PERSONNEL AND THE CIVILIAN POPULATION AT POINTS OF INVINCIBILITY (WINTER 2026)

The article explores the transformation of the professional activities of specialists from the State Emergency Service of Ukraine (SESU) amid a prolonged energy crisis caused by Russia's targeted attacks on critical infrastructure. Based on the functioning of the Points of Invincibility during the challenging winter of 2026, the shift in the rescuer's role is analyzed: from executing purely technical operations to acting as a communicator, mediator, and provider of psychological support. The study examines the core communicative tasks of SESU personnel in crisis conditions, including information and awareness-raising work, stabilizing the emotional state of citizens, preventing conflicts, and interacting with vulnerable groups of the population. The urgent need to modernize the specialized education system for future civil protection specialists is substantiated. It is proven that practical training in crisis communication skills is critically essential for developing a high level of communicative competence among rescuers.

Keywords: *energy crisis, Points of Invincibility, SESU, crisis communication, communicative competence, professional training of civil protection specialists.*

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації, на жаль, вже перетнуло п'ятирічну межу. Ще із жовтня 2022 року країна-агресор цілеспрямовано методично наносить руйнівні удари по енергетичній системі України, знищуючи як звичайні трансформатори, так і цілі електростанції. Таким чином на п'ятий рік повномасштабного вторгнення Росії вдалося завдати значної шкоди частині української енергетичної мережі. Зима нинішнього року стала найважчою для України від самого початку війни. Головною проблемою для нашої держави в січні та в лютому 2026 року стала енергетична криза, що почала загрожувати гуманітарною катастрофою.

Арктичні повітряні маси наприкінці першої декади січня зумовили суттєве зниження температури повітря та сильні снігопади, особливо у західних і північних областях України. Наша держава розташована в помірних широтах, тому арктичні вторгнення є можливими впродовж року. Раніше такі явища були типовими для кожної зими й іноді зумовлювали зниження температури до $-30...-35$ °C, а під час зими 1928–1929 років – навіть до $-40...-42$ °C [6]. Однак, кожне домогосподарство в XIX початку XX століття було пристосоване до кліматичних викликів: мало автономне пічне опалення, постійний доступ до свіжої питної води, також продукти харчування були в межах досяжності, каналізаційна система не потребувала енергозабезпечення.

Наразі за даними Департаменту економічних та соціальних питань ООН на початок 2026 року 75,5 % населення в Україні проживає в містах [2], які функціонують як центри бізнесу, культури та послуг, що, насамперед, потребує забезпечення енергоресурсами для підтримання їх в належному функціональному стані. Високий рівень урбанізації країни поставив у пряму залежність здатність населення виживати від злагодженого функціонування всіх систем життєзабезпечення.

Системи життєзабезпечення міст в Україні – це комплекс критичної інфраструктури, що забезпечує енергопостачання, водопостачання, водовідведення, а також мобільний зв'язок, стабільний Інтернет, функціонування тепломереж та громадського транспорту тощо. Останніми роками ці системи активно трансформувалися через впровадження концепцій «Smart City» (Київ, Дрогобич, Тернопіль) та цифровізацію (державний застосунок Дія). Ключовий акцент робився на підвищенні енергоефективності, безпеки (відеоспостереження) та цифровізації послуг [10].

Однак, щоб вся ця система функціонувала стабільно, потрібно безперервне надходження електричної енергії. У разі її відсутності міста стають непридатними для проживання великої кількості населення.

Цинічні удари росіян по енергетичній системі країни особливо активізувалися під час сильних морозів, які взимку 2026 року сягали – 20 °С вдень і, подекуди, нижче –30 °С вночі. Востаннє подібні показники спеціалісти фіксували 15 років тому [6]. Сучасне суспільство стало значно вразливішим до таких погодних умов. Хоча найгостріше це відчувається взимку за низьких температур, наслідки також матимуть тривалий вплив на державні послуги, освіту та промисловість [4].

Втім, такі прагнення Росії не є несподіваними. Вона розпочала так чинити ще восени 2022 року і продовжує до теперішнього часу. По суті, Росія веде проти України повномасштабну енергетичну війну, яка є складовою частиною загальної війни. За сучасних умов така складова не менш важлива, аніж суто військова, безпосередньо її можна сприймати як зброю масового ураження. Як наслідок, без світла та тепла залишились мільйони наших громадян, зокрема, похилого віку, хворих та дітей [4].

З метою недопущення гуманітарної катастрофи в державі з ініціативи влади ще після масованого обстрілу військами РФ 23 листопада 2022 року почали розгортати «пункти незламності». «Пункти незламності» – це місця, де в разі тривалого відключення світла через обстріли, у випадку надзвичайної ситуації (довготривалого відключення електроенергії) громадяни мали зв'язок, обігрів, інтернет, могли зарядити гаджети тощо, а також отримати фахову психологічну допомогу. Ці пункти організували обласна влада, ДСНС України та відповідальний бізнес [9].

Так, наприклад, за інформацією речника ДСНС Олександра Хорунжого, станом на 18 січня 2026 у Києві працювало цілодобово 24 стаціонарних та 91 мобільний пункт незламності ДСНС. Мобільні пункти (на базі каркасних пневмонаметів) були розгорнуті в дворах

знеструмлених будинків столиці. Вони користувалися найбільшим попитом. Щодоби туди зверталися по допомогу близько трьох тисяч людей. За кожним пунктом як стаціонарним, так і мобільним закріплені співробітники ДСНС, рятувальники, психологи. До роботи пунктів залучалися не лише київські рятувальники, а й працівники із західних і центральних регіонів, а також курсанти старших курсів профільних університетів, зокрема і Національного університету цивільного захисту України, щоб не відривати від оперативної служби основні підрозділи [12].

Робота фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій весь час пов'язана з виснажливими умовами і безпосереднім ризиком для життя, надто за умов повномасштабного вторгнення Російської Федерації. За температури нижче $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$, на висоті понад 30 метрів під крижаним вітром, а також під водою з метровою кригою, за постійної загрози повторних обстрілів, серед руїн – такі умови праці нині у фахівців ДСНС України.

Постійно перебуваючи під час виконання службових обов'язків в екстремальних умовах, пожежники-рятувальники мають бути міцними не лише фізично, а й емоційно. Психологічна стійкість і емоційна врівноваженість – риси характеру, які частково є спадково-сталими особливостями індивіда, але переважно – це набуті здібності завдяки тривалим тренуванням, саморозвитку і самоконтролю. Оскільки емоції також впливають на комунікативні функції працівників ДСНС, необхідно навчитися долати їхній негативний вплив на здатність ефективно комунікувати [8, 78].

Налагодження міжособистісної комунікації входить до посадових обов'язків значної кількості працівників, особливо тих, що безпосередньо взаємодіють і співпрацюють з населенням у процесі виконання службових завдань. Саме від умінь комунікувати з людьми, встановлювати психологічний контакт, долати бар'єри в міжособистісній комунікації, вислуховувати, слухати та чути, відповідати на запитання, здійснювати вплив, надавати та здобувати потрібну інформацію тощо, залежить не лише результативність роботи як окремого фахівця, але і загальна ефективність діяльності будь-якої установи чи організації [7].

Міжособистісну комунікацію можна описати як процес, під час якого індивіди або група індивідів обмінюються ідеями, інформацією, повідомленнями, почуттями та уявленнями за допомогою попередньо узгоджених кодів, знаків і символів із метою впливати один на одного. Міжособистісна комунікація відбувається не лише за допомогою усного або письмового мовлення, але й вимови, особистісних манер та стилю – усього, що додає значення повідомленню [7].

Функціонування пунктів незламності в умовах енергетичної кризи зими 2026 року стало важливим елементом системи гуманітарної підтримки населення України. Водночас діяльність цих пунктів виявила не лише організаційно-технічні, а й комунікативні виклики, з якими

щоденно стикаються працівники Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

На відміну від традиційних рятувальних операцій, де основна увага зосереджується на ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, робота в пунктах незламності передбачає постійну взаємодію з великою кількістю громадян. Значна частина відвідувачів таких пунктів перебуває у стані підвищеної емоційної напруги, викликаній тривалими відключеннями електроенергії, холодом, інформаційною невизначеністю та загальною психологічною втомою від війни. У подібних умовах ефективна комунікація стає одним із ключових інструментів стабілізації соціальної ситуації.

Серед основних комунікативних завдань, які виконують працівники ДСНС у пунктах незламності, можна виокремити кілька напрямів. Насамперед це інформаційно-роз'яснювальна діяльність, що передбачає надання громадянам актуальної інформації щодо режимів енергопостачання, можливостей отримання допомоги, функціонування міської інфраструктури та інших важливих питань. У ситуаціях, коли офіційна інформація поширюється із затримкою або сприймається населенням як недостатньо зрозуміла, саме представники рятувальних служб стають для громадян одним із найбільш авторитетних джерел комунікації.

Іншим важливим аспектом є психологічна підтримка населення. Люди, які приходять до пунктів незламності, часто перебувають у стані тривоги, роздратування або емоційного виснаження. У таких умовах навіть коротка комунікація з представником служби може відігравати стабілізуючу роль. Дослідження у сфері кризової психології свідчать, що спокійна, доброзичлива та впевнена поведінка представників служб реагування сприяє зниженню рівня панічних настроїв і формуванню відчуття безпеки серед населення.

Важливим елементом взаємодії також є регулювання соціальної поведінки відвідувачів пунктів незламності. У періоди масових відключень електроенергії кількість громадян, які звертаються за допомогою, може значно перевищувати очікувані показники. Це створює додаткове навантаження на персонал пунктів та потребує чіткої організації простору, розподілу ресурсів і контролю за дотриманням правил перебування. У таких умовах комунікативні навички рятувальників допомагають запобігати конфліктним ситуаціям, забезпечувати порядок та підтримувати конструктивну атмосферу взаємодії.

Окремої уваги заслуговує робота із вразливими категоріями населення. До пунктів незламності часто звертаються люди похилого віку, сім'ї з маленькими дітьми, особи з інвалідністю або громадяни, які пережили травматичний досвід обстрілів. Комунікація з такими категоріями населення потребує особливої делікатності, терпіння та

здатності адаптувати інформацію до індивідуальних потреб співрозмовників.

З огляду на це комунікативна компетентність працівників ДСНС повинна мати не лише загальні навички спілкування, але й елементи кризової комунікації, психологічної підтримки та конфлікт-менеджменту. Саме ці складові дозволяють ефективно реагувати на складні соціально-психологічні ситуації, що виникають під час взаємодії з населенням у кризових умовах.

Практика роботи пунктів незламності показує, що процес комунікації між представниками служб реагування та громадянами може ускладнюватися низкою бар'єрів. Одним із найбільш поширених є емоційний бар'єр, який виникає внаслідок високого рівня стресу серед населення. Люди, які тривалий час перебувають у холодних квартирах без електроенергії, можуть проявляти роздратування, недовіру або агресію, що ускладнює конструктивний діалог.

Іншим важливим фактором є інформаційний бар'єр. В умовах війни та постійних змін у функціонуванні інфраструктури навіть офіційні джерела інформації не завжди можуть оперативно надавати точні прогнози щодо тривалості відключень або відновлення електропостачання. Це створює ситуацію інформаційної невизначеності, яка часто провокує недовіру до будь-яких повідомлень.

Також слід враховувати соціально-психологічні бар'єри, пов'язані з різним рівнем освіти, життєвого досвіду та сприйняття інформації серед громадян. У пунктах незламності можуть одночасно перебувати люди різного віку, соціального статусу та культурного досвіду, що потребує гнучкого підходу до комунікації.

Подолання таких бар'єрів значною мірою залежить від професійної підготовки рятувальників, їхнього досвіду роботи з населенням та здатності швидко адаптувати комунікативні стратегії до конкретної ситуації. З метою уникнення конфліктних ситуацій і підвищення рівня комунікативної компетенції для рятувальників ДСНС розроблені та представлені рекомендації щодо взаємодії з населенням під час звернення до пунктів незламності, в яких ввічливість є фундаментним принципом спілкування. Рекомендації є алгоритмом дій фахівця служби ДСНС від моменту зустрічі громадянина до моменту залишення ним пункту незламності. Також зазначено перелік вірогідних питань (зокрема провокативних) і запропоновані варіанти відповіді на них.

У сучасних умовах діяльність ДСНС дедалі більше виходить за межі суто технічних рятувальних операцій. Представники служби дедалі частіше виступають як комунікатори, медіатори та організатори взаємодії між різними соціальними групами.

Комунікативна компетентність фахівця цивільного захисту містить кілька ключових компонентів. По-перше, це когнітивний компонент, що передбачає знання основ міжособистісної комунікації, психології

спілкування та поведінки людей у кризових ситуаціях. По-друге, поведінковий компонент, який охоплює практичні навички ведення діалогу, активного слухання, переконання та врегулювання конфліктів. По-третє, емоційно-регулятивний компонент, що включає здатність контролювати власні емоції та зберігати психологічну стабільність навіть у складних умовах.

Розвинена комунікативна компетентність дозволяє рятувальникам не лише ефективно виконувати службові обов'язки, але й формувати позитивний імідж державних інституцій у суспільстві. В умовах війни довіра громадян до служб реагування стає важливим фактором суспільної стійкості.

Підготовка майбутніх фахівців цивільного захисту повинна враховувати сучасні виклики, пов'язані з функціонуванням служб реагування у кризових умовах. Традиційна система професійної освіти, яка зосереджувалася переважно на технічних аспектах рятувальної діяльності, поступово доповнюється гуманітарними дисциплінами, спрямованими на розвиток комунікативних та психологічних компетентностей.

Важливу роль у цьому процесі відіграють навчальні курси з психології спілкування, конфліктології, соціальної психології та психопедагогіки безпеки. Їх вивчення сприяє формуванню у курсантів розуміння механізмів міжособистісної взаємодії, особливостей поведінки людей у кризових ситуаціях та способів ефективного управління комунікативними процесами.

Окрім теоретичної підготовки, важливе значення мають практичні тренінги, під час яких курсанти моделюють ситуації взаємодії з населенням у надзвичайних умовах. Такі тренінги дозволяють відпрацьовувати навички кризової комунікації, психологічної підтримки та врегулювання конфліктів.

Особливо цінним є залучення курсантів до реальної роботи в пунктах незламності, що дозволяє майбутнім фахівцям отримати практичний досвід взаємодії з населенням у складних соціальних умовах.

Формування високого рівня комунікативної компетентності у майбутніх фахівців цивільного захисту є важливим завданням професійної підготовки. З огляду на це, доцільним є інтегрування в освітній процес дисциплін, що сприяють розвитку комунікативної сфери. Вивчення психологічних основ спілкування та конфліктної взаємодії забезпечує засвоєння знань про механізми комунікації в професійній діяльності, способи подолання бар'єрів, техніки ведення переговорів, алгоритми розв'язання конфліктів та протидії маніпулятивному впливу. Ці знання є базовими для налагодження ефективної взаємодії як всередині колективу, так і з постраждалим населенням [13].

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що повномасштабна енергетична війна, розв'язана Російською Федерацією, не лише створила загрозу гуманітарної катастрофи, але й докорінно змінила

специфіку роботи Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Досвід функціонування пунктів незламності довів, що в умовах тривалих кризових ситуацій діяльність рятувальників виходить далеко за межі суто технічних операцій.

Сьогодні фахівець цивільного захисту додатково виконує роль комунікатора, медіатора та психолога. З огляду на це, визначальними стають такі аспекти:

- *трансформація професійних вимог*: ефективність роботи працівників ДСНС безпосередньо залежить від їхньої комунікативної компетентності. Здатність долати емоційні, соціально-психологічні та інформаційні бар'єри під час роботи зі знесиленим та стресованим населенням стала такою ж критично важливою, як і фізична підготовка;
- *модернізація профільної освіти*: традиційна система підготовки фахівців потребує системного оновлення. Успішне виконання службових завдань неможливе без інтеграції в освітній процес таких дисциплін, як психологія спілкування, конфліктологія, соціальна психологія та психопедагогіка безпеки;
- *практична орієнтованість*: формування навичок кризової комунікації вимагає моделювання реальних ситуацій через практичні тренінги та безпосереднє залучення курсантів до роботи з населенням у надзвичайних умовах.

Отже, цілеспрямований розвиток комунікативної та психологічної компетентності у майбутніх рятувальників є вимогою часу. Це дозволить їм не лише якісно виконувати свої обов'язки, стабілізувати емоційний стан громадян і запобігати конфліктам, але й виступати надійною опорою суспільства, зміцнюючи довіру до державних інституцій в умовах тривалої війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вотлінг Дж. Агресія росії в Україні продовжуватиметься протягом 2026 року // RUSI. Переклад українською IPress. 25.02.2026. URL: https://ipress.ua/articles/agresiya_rosii_v_ukraini_prodivzhuvatymetsya_protyagom_2026_roku_yedynyy_shlyah_do_mitsnogo_myru_dzhek_votling_382587.html.
2. Департамент з економічних і соціальних питань ООН, відділ народонаселення // Ворлдометр (www.Worldometers.info) URL: <https://www.worldometers.info/uk/населення-світу/населення-україна/>.
3. Ємець М., Погорілов С. Британська розвідка про повітряні атаки РФ: основною ціллю залишається енергетика України // Українська правда. 19.02.2026. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2026/02/19/8021781/>.
4. Льченко Ю. Інститут глобальної політики // Енергетична війна Росії проти України. «Холодна» та «гаряча» фази і їх наслідки. URL: <https://igp.org.ua/publikacii/energetichna-vijna-rosi%D1%97-proti-ukra%D1%97ni/>.

5. Кава Н. Уряд готує резервне живлення для виробників продуктів через ризики блекауту. // РБК-Україна. 20.01.2026. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/25-vzimku-anomaliya-ta-chi-zagrozhue-ukrayini-1768913122.html>.

6. Копитко В. Чому -25 взимку не аномалія та чи загрожує Україні «сибірський вибух»: пояснює кліматолог // РБК-Україна. 20.01.2026. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/25-vzimku-anomaliya-ta-chi-zagrozhue-ukrayini-1768913122.html>.

7. Мілер І. Лютий був холоднішим за норму: підсумки погоди у столиці // Главком. 03.03.2026. URL: <https://glavcom.ua/kyiv/news/ljutij-buv-kholodnishim-za-normu-ale-berezen-uzhe-bje-rekordi-pidsumki-pohodi-u-stolitsi-1106059.html>.

8. Ненько Ю. Особливості міжособистісної комунікації фахівців в умовах сьогодення // Наукові записки. Серія: педагогічні науки. 2023. Вип. 210. С. 38–42. DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-210-38-42. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/22051/1/1586-Текст%20статті-3007-1-10-20231029%20%281%29.pdf>.

9. Подлесна В. Ключові аспекти ефективної комунікації працівників ДСНС України з населенням. Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці. Черкаси, 2025. Вип. 25. С. 78–82. DOI: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/27364>.

10. Прищепя Я.В. Україні запрацювали 11,5 тисячі «пунктів незламності» // Суспільне новини. URL: <https://suspilne.media/349592-v-ukraini-zapracuvali-115-tisaci-punktiv-nezlamnosti-opu/>.

11. Рішення Київської міської ради від 21.11.2017 № 500/3507 «Про затвердження концепції «Київ СМАРТ СІТІ» URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_zatverdzhennya_kontseptsi_kiv_smart_siti_2020_348234/File_4xv2dcmgex_500-3507.pdf.

12. Ткачик О., Яремко Р. Важливість формування навичок командної взаємодії у майбутніх рятувальників як умова ефективної професійної діяльності // Матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. (23 квітня 2025 р., м. Львів). Львів, 2025. 414 с. С. 261–262 URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/15925/1/Збірник%202025%20%282%29.pdf>.

13. Хорунжий О. Інтерв'ю пресофіцера ДСНС України // Телемарафон. Новини. 18 січ. 2026 р. URL: <https://if.dsns.gov.ua/news/ostanni-novini/iak-praciuiut-punkti-nezlamnosti-dsns-pid-cas-moroziv>.